

'We vullen elkaar aan en daarom beslaan we een Chris van Swaay en Kars Ve

Tekst:
Louis van Oort
journalist;
redactielid Vlinders

Twee beeldbepalende medewerkers van De Vlinderstichting vierden najaar 2014 hun zilveren jubileum. Kars Veling (54) en Chris van Swaay (53) zijn 25 jaar in dienst, maar hun bevoegenheid is beslist niet vermindert. Sterker nog, die blijft groeien. De twee zien zich dan ook tot hun pensioen bij De Vlinderstichting werken. „En waarschijnlijk ook daarna nog.”

Al jaren vormen Chris en Kars – of 'Kris en Kras' zoals ze bij hun jubileumviering werden gedoopt – hét gezicht van De Vlinderstichting. Chris vooral richting wetenschappelijke wereld, terwijl Kars de man is voor het grote publiek. Waar Kars bijna wekelijks in allerlei landelijke media verschijnt, is Chris toch eerst en vooral de man van het zeer invloedrijke Landelijke Meetnet Vlinders. De twee kenden elkaar overigens al voordat ze in Wageningen aan de slag gingen. In de tijd dat ze nog bioloog in wording waren – Kars studeerde in Utrecht, Chris in Nijmegen – volgden ze beiden een vak bij Jan van der Made, de grondlegger van De Vlinderstichting.

In die tijd openbaarde zich al welke kant ze later op zouden gaan binnen de stichting. Kars: „Ik herinner me het afsluitende praatje van Chris, dat je moest houden aan het eind van die studieperiode. Hij gebruikte tot mijn verbazing alleen maar wetenschappelijke namen. Vooral het gebruik van jurтина, waar ik bruin zandoogje zou zeggen, staat me nog helder voor de geest. Het zegt ook wel iets over ons: hij is de wetenschapper, ik ben meer de praktische man.”

Volgens Chris is dat gebruik van wetenschappelijke namen juist praktisch. „In een internationaal gezelschap isoleer je jezelf als je dat niet doet. Engelsen en Nederlanders, die meestal aan de namen in hun eigen taal vasthouden, vallen vaak door de mand in zulke gezelschappen. Terwijl de rest die wél wetenschappelijke namen gebruikt alles prima kan volgen.”

Hoe kwamen jullie eigenlijk bij De Vlinderstichting terecht?

Kars: Na mijn studie was er geen werk, dus ben ik direct als vrijwilliger aan de slag gegaan voor De Vlinderstichting. In 1989 kreeg ik een tijdelijke klus, het maken van het lespakket 'Vlinders in hun omgeving'. Na weer een paar maanden als vrijwilliger werd tijdens een vergadering over een baan gesproken die beschikbaar kwam. Ik scheurde toen een hoekje van een A4'tje af waarop ik schreef 'ik wil die baan'. Die snipper papier leverde ik in bij Jan van der Made en dat was in feite mijn sollicitatiebrief. Dat werkte prima, want ik kreeg die baan. Het ging om het project Vlinders in het Nederlandse landschap, waarbij ik veel in aanraking kwam met vrijwilligers en beheerders. Die rol bleek me prima te liggen.

Chris: Ik heb na mijn afstuderen 5 maanden vrijwilligerswerk gedaan, dat deels betaald werd. Jan had daar dan weer een potje voor gevonden. Ik moest met name overall in het land vlindercollecties opnemen voor de eerste vlinderatlas, die in 1989 zou verschijnen. Vanaf mei 1987 heb ik vervangende dienstplicht gedaan bij De Vlinderstichting en na nog zo wat klussen kwam ik in 1990 officieel in dienst.

Hoe ging het er in die eerste jaren aan toe bij De Vlinderstichting?

Kars: Tegenwoordig lopen hier zo'n dertig mensen rond, maar destijds waren er maar drie mensen in dienst. We moesten naast onze eigen projecten echt alles gezamenlijk doen.

Chris: Ja, dat ging best ver. Ik herinner me nog dat we telefoondienst hadden. Iemand moest tenslotte die vier of vijf telefoontjes per dag beantwoorden. Tegenwoordig komen er 40 tot 50 binnen.

Kars: Vanaf 1989 zat de groei er overigens goed in hoor. Vlinders werden, mede door het uitkomen van de atlas, goed op de kaart gezet en elk jaar verdubbelde het aantal donateurs. Dat leidde er vanaf 1995 toe dat er meer mensen in dienst kwamen. Tegenwoordig heeft iedereen zijn eigen toko en hoeven we niet meer alles zelf te doen.

Wat was jullie eerste grote project?

Kars: Vlinders tussen Berkel en Oude IJssel, in de

De medewerkers van De Vlinderstichting in 1989. Zoek Chris en Kars.

n breed spectrum' ling 25 jaar bij de stichting

Achterhoek, en Vlinders in het Groene hart.

Chris: Voor mij was dat direct het Meetnet, dat ik mede heb opgezet. In Engeland liep al sinds 1976 een meetnet met vlinderroutes. Wij hebben die methode, enigszins aangepast, gekopieerd. In 1989 hadden we een pilotjaar. Dat was meteen succesvol. Zodanig zelfs dat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) het daarna wilde financieren. Het Meetnet is sindsdien enorm uitgebreid. De Vlinderstichting levert de gegevens van de routes, het CBS berekent de indexen en trends en wij communiceren alles terug aan waarnemers, publiek en overheid.

Kars: Een mooi aspect van het Meetnet is dat we alle mensen die een route willen beginnen persoonlijk bezoeken. We zetten dan samen de route uit.

Welke van jullie projecten heeft de meeste invloed gehad?

Chris: Dat blijft toch het Landelijk Meetnet. De invloed daarvan is overal in doorgesijpeld en het wordt ieder jaar waardevoller. Nog steeds gebruiken we het voor van alles. Mooi vind ik dat een tiental routes waarmee we in 1989 begonnen zijn nu nog altijd wordt gelopen.

Kars: Mijn belangrijkste project loopt ook nog. Het is het 4-jarige project Idylle, waarbij we samen met de Nederlandse Bijenhoudersvereniging grote bloemrijke plekken aanleggen in de stad, het buitengebied of langs sloten of wegen. Het is heel anders dan werken voor een opdrachtgever. We hebben nu dankzij de Nationale Postcode Loterij namelijk de middelen beschikbaar om zelf te bepalen wat we doen. Bij iedere Idylle waar ik kom, tref ik heel veel enthousiaste mensen aan. Dat is enorm stimulerend.

Wat is jullie belangrijkste publicatie?

Chris: Dat is met afstand het Red Data Book uit 1997. Dat was de eerste Europese Rode Lijst voor vlinders, geschreven samen met een Engelse collega in opdracht van de Raad van Europa. Het was de aanzet voor de ontwikkeling van een breed Europees netwerk van vlinderorganisaties en -beleid. Een cruciale publicatie dus.

Kars: Ik publiceer niet veel. Ik denk dat ik veel meer mensen bereik met mijn lezingen. Wél schrijf ik vrij veel korte natuurberichten, waar ik ook een behoorlijk groot publiek mee bereik. Chris publiceert wél enorm veel wetenschappelijke artikelen. Wat dat betreft zijn hij en ik twee totaal verschillende figuren binnen De Vlinderstichting. We vullen elkaar aan en daarom beslaan we een breed spectrum.

Chris Bal

'Kris en Kras' werden zelfs op de Vlaamse studiedag gehuldigd wegens hun 25-jarig jubileum.

De partners van Kars en Chris (respectievelijk Annette van Berkel en Irma Wynhoff) zijn ook intensief bij De Vlinderstichting betrokken.

Praten jullie thuis alleen over vlinders?

Chris: Nee natuurlijk niet. Er is thuis van alles te doen, dus heb je het zeker niet constant over vlinders. Ach, het heeft voor en nadelen dat je bij dezelfde werkgever zit, maar sommige mensen kunnen daar zo overdreven over doen. Ik vind het eigenlijk heel gewoon. En als je op vakantie gaat, is het helemaal makkelijk. Dan hoef je niet drie dagen te onderhandelen of je een keer de auto mag om een middagje te gaan vlinderen.

Kars: Ik vind het ook wel prettig. Als ik het over een vlinderonderwerp heb, weet Annette precies waar het over gaat. En nu ik tegenwoordig minder veldwerk doe en er in het weekend even lekker op uit wil, is dat ook veel makkelijker met een partner die dezelfde passie heeft.

Wat zijn sinds jullie begintijd de belangrijkste veranderingen wat betreft vlinders in Nederland en De Vlinderstichting?

Chris: Er zijn minder vlinders.

Kars: Maar er is meer aandacht voor!

Chris: Ik heb wel het idee dat het een heel klein beetje beter gaat. Het lijkt erop dat we de bodem hebben

bereikt. Tegenover elk negatief verhaal kun je tegenwoordig een positief verhaal zetten. Dat was 25 jaar geleden wel anders.

Kars: Zeer positief is dat De Vlinderstichting nu als een hele grote jongen wordt gezien; een belangrijke gesprekspartner.

Chris: In de begintijd kreeg je soms wel eens vragen als 'Wát zijn jullie? De Vijfvingerstichting??' Of 'De Kinderstichting?' Dat gebeurt nu zelden meer. De Vlinderstichting is toch een naam geworden.

Zijn jullie nog net zo bevlogen als toen of toch wat cynischer geworden?

Kars: Absoluut nog zo bevlogen. Anders zou ik hier niet meer zitten. Ik ben nog vitaal genoeg om iets anders te zoeken als ik zou willen, maar het is nog veel te leuk. Het mooie is dat je als projectleider hier volop de ruimte krijgt om je werk zo te doen als je zelf het beste acht. Niet alleen ervaren mensen krijgen die mogelijkheid, maar ook nieuwe projectleiders.

Chris: Dat is de cultuur die we proberen te handhaven hier. Ik kan min of meer doen wat ik zelf wil, omdat je het allemaal zelf organiseert. Je weet wat er kan, bij wie je moet zijn, wat je moet doen. Er zitten volop uitdagende projecten bij.

Blijven jullie tot je pensioen bij De Vlinderstichting?

Kars: Jazeker. En daarna waarschijnlijk ook nog wel. Dan krijgen we samen een kamer, met op de deur het bordje 'Kris en Kras'.

Chris: Ja, ik blijf ook absoluut. En dat had ik nooit gedacht toen ik hier net begon. Het was echter al snel duidelijk dat het hier erg leuk was. We konden beiden ook goed overweg met Jan, dat scheelde ook.

Wat gebeurt er daarna met de vlinders en De Vlinderstichting?

Chris: Je ziet bij veel diergroepen in Nederland dat het langzaam iets beter gaat. Wat dat betreft blijven de vlinders nog wel achter hoor.

Kars: Ik denk inderdaad dat de vlinders ons over 20 jaar nog steeds nodig hebben. De Vlinderstichting is voorlopig nog lang niet overbodig.

Chris van Swaay

Kars Velting

Chris fotografeert een koninginnenpage.

Kars fotografeert een koninginnenpage.

Chris van Swaay gepromoveerd

Vrijdag 31 oktober is Chris van Swaay, medewerker van De Vlinderstichting, gepromoveerd aan de Wageningen University met een proefschrift getiteld: Tracking butterflies for effective conservation.

In een volle aula van Wageningen University verdedigde Chris van Swaay met overtuiging zijn proefschrift en stellingen tegen de opponenten, van de universiteiten van Leuven, Amsterdam, Leiden en Wageningen. Het eindoordeel van de promotiecommissie, onder leiding van de professoren Marcel Dicke en Michiel Wallis de Vries, over het proefschrift en de verdediging was 'zeer goed'. We feliciteren Chris van harte met dit resultaat.

Het proefschrift beschrijft de stappen die nodig zijn voor behoud en herstel van vlinders. Om vlinders effectief te kunnen beschermen moeten we allereerst weten waar ze voorkomen (hun verspreiding) en hoe het met ze gaat (de trend: worden ze algemener of zeldzamer). Daarna kunnen prioriteiten voor bescherming worden vastgesteld. Vervolgens moet worden achterhaald waarom soorten achteruit gaan of zo zeldzaam zijn. Als de oorzaken bekend zijn, kan worden bepaald welke maatregelen nodig zijn. Tot slot is het belangrijk om de uitkomsten ook zoveel mogelijk te delen, zodat politici, beleidsmakers, boswachters, vrijwilligers en zo veel mogelijk andere mensen weten wat nodig is (communicatie).

Het verzamelen van gegevens over verspreiding en trend van dagvlinders gebeurt grotendeels door duizenden vrijwilligers, die doorgeven welke vlinders zij gezien hebben. Gecombineerd met moderne modelleringstechnieken levert dat gedetailleerde informatie over de verspreiding van vlinders en de verandering daarin, maar ook over de oorzaken daarvan: kolonisationsucces en overleving. Het blijkt dat het Nederlandse landschap steeds meer versnipperd raakt. Daardoor hebben vlinders steeds meer moeite om geschikt leefgebied te bereiken.

Doctor Chris van Swaay benadrukt de grote waarde die de vrijwillige veldmedewerkers hebben: "Dankzij de duizenden mensen die in hun vrije tijd de natuur intrekken en doorgeven wat ze er zien, kunnen we die natuur veel beter beschermen".